

Een *bar mitswa* (letterlijk 'zoon van het gebod') is iemand die in religieus opzicht meerderjarig is

Bar Mitswa

A. Brons

Wellicht bent u getuige geweest van *bar mitswa* vieringen bij de zogenaamde 'Klaagmuur', of hebt u verhalen daarover gehoord en beelden daarvan gezien. Elke maandag- en donderdagmorgen is het daar feest. Je ziet groepen naar het plein vlak voor de muur gaan, al zingend, in de handen klappend, dansend. Eventueel met begeleiding van een paar muzikanten, met trommels en sjofars (ramshoorns). De *bar mitswa* wordt vaak ook op de schouders genomen.

Een Bar Mitswa op de schouders gedragen

Uiteindelijk moeten de vrouwen buiten het gedeelte van het plein blijven waar diensten worden gehouden. Zij volgen het van een afstandje, maar laten zich niet onbetuigd: ze laten zich nu en dan wel horen, en strooien snoepjes. Onder tussen zie je in het mannengedeelte de jongens bezig. De *bar mitswa* bindt de *tefilén* (gebedsriemen) om, nog onwennig, vaak geholpen door een oudere man. Hij doet de *tallíet* (gebedskleed) om. Hij haalt, met de mannen die bij hem horen, in een vrolijke optocht, een

thora-rol uit een 'arke' (kast voor *thora*-rollen). Dan mag hij het gedeelte lezen dat die week aan de beurt is. Er worden zegenspreuken uitgesproken. Een bijzondere belevenis – natuurlijk voor de jongens zelf, maar ook voor ieder die getuige mag zijn van deze festiviteiten. Het is heel bijzonder om bij de 'Klaagmuur' je *bar mitswa* te mogen vieren. Sinds 1967 komen er jongens – met hun ouders of nog meer familie – speciaal voor deze gelegenheid vanuit het buitenland hier naar toe. De meeste *bar mitswa* vieringen vinden echter in de eigen synagoge plaats. De gebruiken daarbij – en zeker ook bij de viering van een *bat mitswa* – zijn op onderdelen verschillend; ik geef hier de belangrijkste elementen, zonder allerlei varianten te noemen.

Een Bar Mitswa wordt geholpen bij het aanleggen van de gebedsriemen

Bar Mitswa

Een *bar mitswa* (letterlijk 'zoon van het gebod') is iemand die in religieus opzicht meerderjarig is. De ouders zijn verantwoordelijk voor de jongens totdat ze 13 jaar zijn. Daarna zijn ze zelf verantwoordelijk voor hun doen en laten. Ze moeten zich nu houden aan de *mitswot*, de geboden uit de *thorá*. Er zijn uit de *thora* in totaal 613 *mitswot* gedestil-

A. Brons

leerd: 248 geboden en 365 verboden. Daaronder zijn de geboden om *tefilén* (gebedsriemen, Deut. 6:9) en *tallit* (gebedsmantel met gedenkwasten, Num. 15:38) te dragen.

Als *bar mitswa* tel je helemaal mee in de synagoge. Ook letterlijk, als het gaat om het vormen van een *minjan* (een groep van minstens tien mannen, nodig om een synagogedienst te kunnen houden). Je kunt dan ook worden opgeroepen om een gedeelte uit de *thora* te lezen.

De dag waarop iemand *bar mitswa* wordt moet berekend worden aan de hand van de joodse kalender. Je moet volgens die telling 13 jaar + 1 dag zijn. Dan ben je *bar mitswa*, door je leeftijd (je wordt het dus niet pas met de viering).

Dat een leeftijdsgrens getrokken wordt bij 13 jaar is al wel in de *talmoad* terug te vinden. Maar de viering van de *bar mitswa* zoals wij die tegenwoordig kennen is waarschijnlijk pas veel later ontstaan; in de late Middeleeuwen.

ook de gebruiken rond de *bat mitswa* viering. De eerste *bat mitswa* vieringen waren in de 19e eeuw. Tegenwoordig wordt er in het algemeen wel aandacht aan besteed – variërend van een religieuze ceremonie die parallel loopt aan die voor de *bar mitswa* tot een uitgebreide viering van de verjaardag, thuis.

De viering

Het woord *bar mitswa* wordt vaak gebruikt voor de viering van het moment dat iemand *bar mitswa* wordt. Die viering vindt doorgaans kort na de dertiende verjaardag plaats. Centraal moment is dat de *bar mitswa* wordt opgeroepen om een gedeelte uit de *thora* te lezen in een dienst in de synagoge (ook het stukje plein bij de 'Klaagmuur' is te beschouwen als 'synagoge').

Meisjes worden *bat mitswa* ('dochter van het gebod')

Een Bar Mitswa leest een gedeelte uit de thora

Bar Mitswa met thoranol in zijn armen

Bat mitswa

Meisjes worden *bat mitswa* ('dochter van het gebod'). Dat worden zij na hun 12e verjaardag. De plaats van de vrouw is in de verschillende stromingen van het jodendom nogal verschillend – en dus

Dat gebeurt vaak op de eerstvolgende sabbat. Het kan ook op een ander moment dat in de synagoge uit de *thora* wordt gelezen: bijvoorbeeld op

Bar Mitswa en Bat Mitswa is een manier van zijn. En je blijft het je hele leven

maandag- of donderdagmorgen. Het gebeurt ook wel eerst op maandag en/of donderdag in kleinere kring en daarna op sjabbat met meer mensen erbij. Een kersverse bar mitswa neemt één of meer gedeelten van de lezing voor zijn rekening. Hij weet al lang van tevoren om welk gedeelte het zal gaan. Hij zorgt ervoor – daarbij begeleid door een leraar – dat hij dat gedeelte goed kent en ook goed kan voordragen ('laajenen', op zangerige toon). Hoe dat klinkt kunt u horen via internet: bij de online bar mitsvah tutor.

Ga naar <http://bible.ort.org>, klik daar op English (Russisch of Spaans kan ook). Dan kun je bv. vinden welk gedeelte wanneer aan de beurt is. Als je klikt op Torah krijg je de tekst te zien, bovenaan met nog de klinkertekens erbij, onderaan zoals de tekst op de rol staat. Bij de tekstnummers staat een klein rood luidsprekersymbooltje; als je dat aanklikt kun je de woorden op de goede toon horen.

Nadat de bar mitswa uit de thora gelezen heeft spreekt zijn vader een beracha uit: 'Gezegend Gij, Heer onze God, koning der wereld, die mij nu bevrijd hebt van de verantwoordelijkheid voor deze zoon'. Vaak richt de rabbijn zich tot de jongen en spoort hij hem aan om bezig te blijven met leren uit en leven naar de thora.

Receptie

Het bar mitswa worden wordt ook nog op een andere manier gevierd. Er wordt – aansluitend of wat later – een feestelijke maaltijd gehouden, voor familie, vrienden en gemeenteleden. Vaak houdt de bar mitswa bij deze gelegenheid een toespraak, een *devar thora* of *drasja*. Dat kan bestaan uit het weergeven van wat ze geleerd hebben, een stukje uitleg van het gelezen gedeelte, een uiting van 'commitment' aan de thora en een woord van dank aan ouders en leraar(s). Er horen ook geschenken bij. Geschikte

cadeaus zijn: een talliet, een *tsedaka*-bus (een 'spaarpot', maar dan om geld te verzamelen om te kunnen geven aan wie het nodig hebben (*tsedaka* betekent letterlijk 'gerechtigheid', maar wij zouden 'aalmoes' zeggen), of een boek – iets wat helpt om als bar mitswa te leren of te leven. Andere cadeaus mogen natuurlijk ook. Geld geven kan ook; vaak wordt dan € 18 of een veelvoud daarvan gegeven (18 schrijf je in het Hebreeuws als יח chaj, en dat betekent 'leven').

Een heel bijzonder geschenk kan zijn een set *tefilien* (die kosten wel zo'n € 250). Wat betreft de *tefilien*: de gebruiken zijn wat verschillend: Soms wordt het aanleggen van de *tefilien* echt voor het eerst bij de bar mitswa viering gedaan. Het helpen daarbij is dan een eretaak, voor de vader of een leraar. Anderen beginnen enige tijd tevoren met oefenen, eventueel eerst nog zonder de *beracha* (zegenspreuk) die erbij hoort.

Een feestelijke stoet begeleidt een Bar Mitswa

Bar/bat mitswa ben je voor het leven... Harry Gersch schrijft (in *Joods leven*. Voor alles is een tijd, blz. 39/41): "Het belangrijkste om te onthouden is dit: Bar/Bat Mitswa is geen feest; het is ook geen ceremonie in sjoel; het is niet iets dat één keer gebeurt. Bar Mitswa en Bat Mitswa is een manier van zijn. En je blijft het je hele leven. (...) Het is een mitswa om je hele leven te blijven leren."

¹ De talmoed is de schriftelijke samenvatting van discussies tussen rabbijnen over de praktische toepassing van de Thora.